

Για το ταλέντο και την έμπνευση

Μίμης Σουλιώτης

Καθηγητής Νέας Ελληνικής Φιλολογίας

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών - Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εισήγηση που ακολουθεί ο ποιητής και πανεπιστημιακός Μίμης Σουλιώτης σχολιάζει, με εντυπωσιακή ομολογουμένως συντομία και ευστοχία, τις προκαταλήψεις που επικρατούν σχετικά με τον όρο 'Δημιουργική Γραφή'. Επιχειρηματολογεί, επίσης, υπέρ της άποψης πως η δουλειά και η σχετική ενασχόληση «κάνει τον συγγραφέα και τον καλλιτέχνη».

Η δημιουργική γραφή μπορεί να περιλάβει ακόμη και την αντιγραφή: ο επιμελής Γ. Σεφέρης είχε αντιγράψει με το χέρι τις Ωδές του Κάλβου και σημειώνει ότι αυτό τον ωφέλησε ως ποιητή.

Ο όρος είναι καταχρηστικός με την έννοια ότι η γραφή είναι δημιουργική έτσι ή αλλιώς· είναι ωστόσο σαφής στο νόημά του και επιπλέον έχει καθιερωθεί ως επείσακτος (creative writing), άρα τον κρατούμε. Σκοπεύω να σχολιάσω ορισμένες προκαταλήψεις που για την ώρα επικρατούν, σχετικές με το *ταλέντο* και με την *έμπνευση*. Δεν θα ορίσω τους επίμαχους όρους: σημαίνουν ό,τι καταλαβαίνει ο καθείς και νομίζω πως όλοι προσλαμβάνουμε από τις δύο αυτές λέξεις το ίδιο επάνω-κάτω νόημα.

«Όποιος δουλέψει όσο εγώ, θα συνθέσει το ίδιο καλά μ' εμένα»: αν έχει δίκιο ο Μπαχ, τότε το ταλέντο δεν υπάρχει ή αποτελεί δευτερεύουσα έως και αμελητέα συνιστώσα της δημιουργικής εργασίας. Ταλέντο, εξάλλου, έχουμε λίγο-πολύ όλοι. Τους προφορικούς αφηγητές των θερινών καφετεριών δεν τους ξεπερνά ο δόκιμος συγγραφέας στα απaráμιλλα φραστικά ευρήματά τους και στην ευφράδεια. Τολμώ μάλιστα να υποψιάζομαι πως οι περισσότεροι «ταλαντούχοι» δεν είναι καν συγγραφείς και απλώς εμπλουτίζουν με το ταλέντο τους την καθημερινή ζωή τους: το αξιοποιούν για να γοητεύσουν.

Η δουλειά κάνει τον συγγραφέα και τον καλλιτέχνη. Αυτό είναι εμφανέστερο όταν σκεφτούμε ένα ογκώδες μυθιστόρημα σαν το *Πόλεμος και ειρήνη*, ενώ η ποίηση μοιάζει προϊόν του ταλέντου, επειδή διάγουμε την εποχή της ολιγόστιχης ποιητικής φόρμας· αντιθέτως, είναι εξόφθαλμη η δουλειά που απαιτούσαν οι μακροσκελείς συνθέσεις του Σολωμού, του Βαλαωρίτη ή του Βάρναλη. Μη ξεχνούμε ωστόσο ότι ακόμη και τα ολιγόστιχα ποιήματα του Κ. Π. Καβάφη είναι προϊόντα κοπιαστικής δουλειάς (δεν είναι διόλου τυχαίο ότι ο ίδιος χαρακτηρίζει το γράψιμο της ποίησης και την καλλιτεχνική σύνθεση εν γένει,

εργασία). Ο Παλαμάς, τέλος, υποστηρίζει στην *Ποιητική* του (10^{ος} τόμος των *Απάντων*) ότι ο ποιητής δεν έχει περισσότερη ευαισθησία και φαντασία από τους άλλους ανθρώπους: είναι αυτός που αναλαμβάνει να τελειώσει την δουλειά, να κάμει το «χαμαλίκι».

Περνώ στην περιβόητη *έμπνευση*: «είναι μια φάρσα που έχουν επινοήσει οι ποιητές για να φαίνονται σπουδαίοι», όπως έχει πει ο Jean Anouilh. Για να μη φθάσουμε σε τέτοια υπερβολή, λέω εδώ ότι όπως συμβαίνει με την όρεξη για φαγητό, έτσι και στο γράψιμο η έμπνευση πότε προϋπάρχει και άλλοτε έρχεται «τρώγοντας». Ο συγγραφέας την προκαλεί ξεκινώντας με μικρές δοκιμές, ώσπου να διαπιστώσει ότι έχει βρει κάτι ενδιαφέρον· ή δεν βρίσκει (σήμερα) τίποτα που να κεντρίσει το συγγραφικό του ενδιαφέρον και περιορίζεται στα οφέλη της απλής άσκησης.